

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03562

DER ARENDAR

Isaac Leib Peretz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פֶּרְלָאָכָּה מִעֲלֵתָה לְבָנָה.

לְפָרָץ.

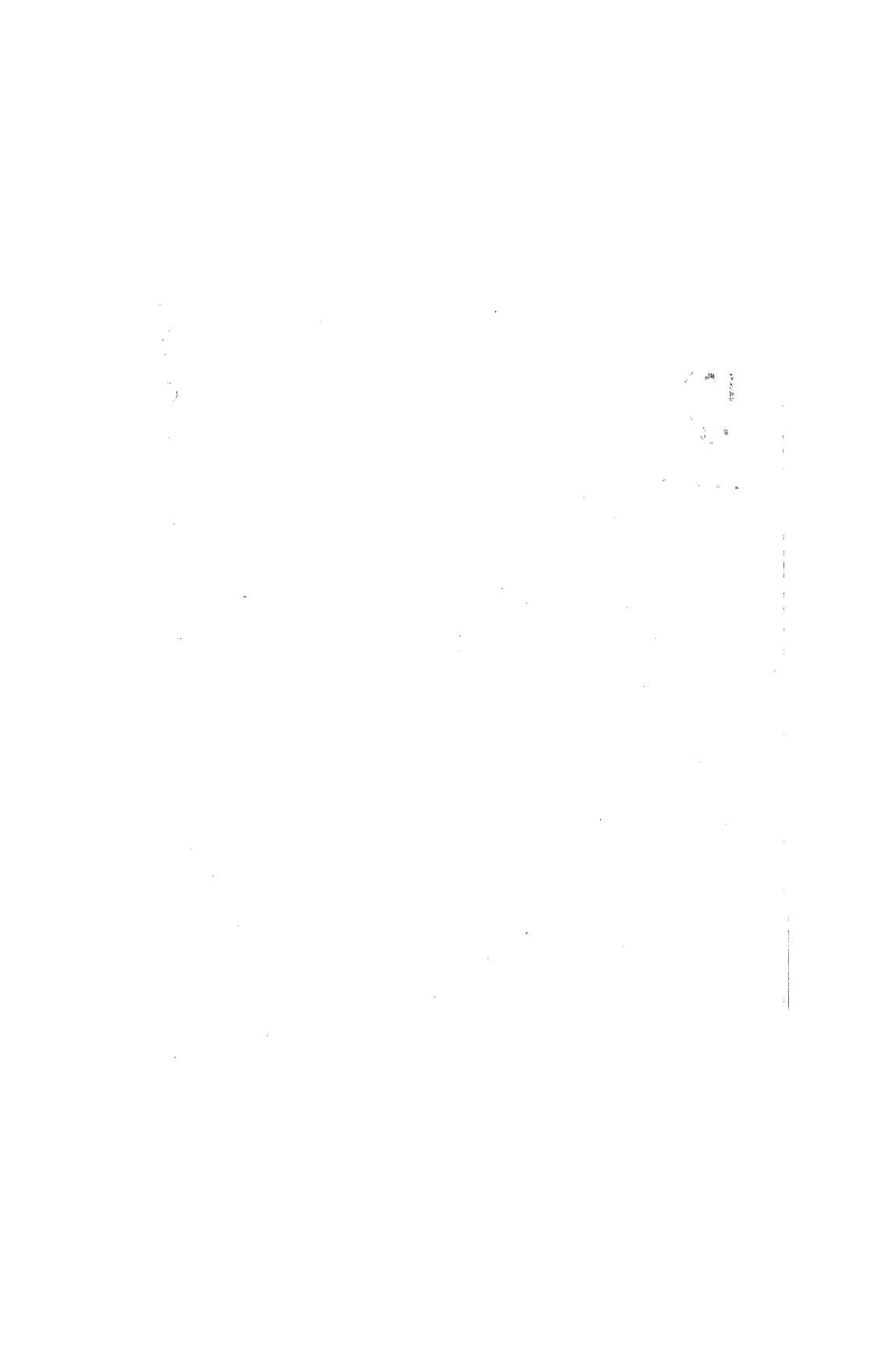
102

אלְגָנָדָה.

לְאַלְגָּה.

חַרְבָּה־בְּגָדָן — פְּנִים, בְּגָדָן.

וְאַרְשָׁע, 1912

איו פּוֹלְגָעַן, דער מִדְינָה אָונְטָעַר צְיוּזָעַר,
וּאֵם בַּתְּ דָעַר וּוּמְסֻעַל, הָאָט גַּלְעָבֶט אַיְוד אַלְגַּיְזַעַן
אַרְעַנְדָּאָר .
איו דָעַר אַרְעַנְדָּאָר גַּעֲוָעַן אַגְּרוּסָעַר חַשְׁוֵב
בְּבִים פְּרִיעַ, אַיְונְ דָעַר פְּרִיעַ אַיְזַע אַגְּרוּסָעַר מַאֲגַנְגַע
גַּעֲוָעַן, אַיְזַע עַר, דָעַר אַרְעַנְדָּאָר, גַּעֲקַמְעַן צַו
גַּדְוִיסַע עַשְׂירָוֹת .
הָאָט עַר גַּעֲהָטָם פְּאַלְוּזָעַרְקָלַס מִיט וּזְאַלְדַּ
אוֹן פְּעַלְדַע אַיְזַע הַעֲרִשְׁתָּאַפְּטָעַן פָּוֹן שַׁאֲזַע אַיְזַע רִינְדַעַר,
אוֹן בְּרִיאַ-דִּיזְעַר, אוֹן טִיחַלְעַן, אוֹוִיךְ וּוּסְמָעַר אַיְזַע
וּוְנַדַע, אוֹן מַוּמְגִינִים גַּאֲרַ פִּילַע, אַחֲזַע דְּזָבָות בַּיַּ
לִיטַע ...
פְּיַלְאַ, אַיְזַע לִיעְבָּר נַאֲמָעַן שְׁזַנְקָט מַולַע
איו אַזְדָּאַי גַּטַע. אַיְזַע אַבְעָר דָעַר יְוָד אַגְּרוּסָעַר נְפַשַּׁ
גַּעֲוָעַן, אוֹן אַקְמַעַן אַגְּרוּסָעַר, אוֹן נִישְׁטַע גַּעֲוָאָמַט

פָּוֹן קִיּוֹן צְדִקָּה: נִישְׁתַּמֵּט מִיד לִיד, נִישְׁתַּמֵּט מִאֵיר בָּעֵל,
הַנְּסָם, נִשְׁתַּמֵּט מִעוֹת חֶטְיָן, נִאֲרַנִּישְׁתַּמַּת,— אָוֹן לְאֹות
ニִשְׁתַּמֵּט קִיּוֹן אָוֹרֶח אַיְבָּעָר דָּעֵר שָׂוּעָל

אַוְזִיבָּב הַאָט עַר גַּעַחַט דָּזָקָא אַנְּ אָשָׁה
צְנוּעָה וְחַשּׁוֹבָה, פְּלַעַגְתָּ עַר אַיְהָר אַנְתָּהָנוּ גַּעַבְרָעַנְטָע
לִיְּדָ פָּאָר אַגְּרָאַשְׁעָן צְדִקָּה, וּוֹאָם וְיַ פְּלַעַגְתָּ מְהֻזָּן
אוֹנְטָעָר זִין וּוַיְסָעָן; פְּיַינְגָּעָן פְּלַעַגְתָּ עַר וְיַ דָּרְפָּאָה.
וְאוֹרְיָלָעָ קִינְדָּעָר הַאָט עַר גַּעַחַט, אַפְּנִים—
אַיְן דָּעֵר מוֹטָעָר אַרְבָּין גַּעַרְאָטָעָן,— הַאָט עַר דִּי
יוֹנְגָּלָעָ אַיְן תְּדָרִים אַרְבָּין, אַיְן שְׁמָאָדָט אַרְבָּין נִיכָּסָט
גַּעַשְׁיקָט, עַם וּוְנָעָן אִיהָם דִּי פְּעַרְד אַשְׁאָר גַּעַוּוֹן;
אַיְן בַּט וְיַד קִיּוֹן רַעַכְתָּן יַלְמָד נִישְׁתַּמֵּט גַּעַהְלָטָעָן,
נוֹר אַבְּעַהְלָפָעָר בְּחַצִּי חָנָם, וּוֹאָם הַאָט וְיַ קְּרָם
עַבְּרִי אַוְיְמָגָעַלְעַדְרָנְטָן.

הַאָט פָּוֹן דָּעַם דִּי אַלְּזָנָאָךְ מַעַהְרָ צְעַר גַּעַחַטָּן,
פְּלַעַגְתָּ וְיַגְּנָעַגְתָּ טָעָג וּוְרָגְעָן וִיךְ מִיטָּדִי
טְרַעַהְרָעָן אַיְן הַאָלוֹן, בִּינְאָכָטָמָט מִיטָּדִי טְרַעַהְרָעָן
דִּי שְׁטִילָעָ אַוְיְמָגָעַן דִּי קִישְׁעָנָם; אַיְן עַרְשָׁט
צְמִימָם נֹרְאָים, אַזְּ מַעַן פְּלַעַגְתָּ קָוְמָטָן אַיְן שְׁמָאָדָט
אַרְבָּין, הַאָט וְיַ אַיְן וּוְיַבָּעָר-שְׁוֹהָל וִיךְ רַעַכְתָּ אַוְיָם.

געווענעם דאמ האָרֶץ, קײַם-קײַם די וועלט אַתְּלָאָן
פָּעָרִיטָן.

און אֲתַּפְּלָה אַנְ/אַזְּ-אַרְגְּנִיגְלָע האָטָן זי גַּעַדְאָטָן
אוֹרֵט די לִיפְעָן אָוּן אוֹרֵט צַעֲוָעָה מַאֲגָטָען האָרֶץ;
וְאַל וַיַּן לִיעַבְעָר נַאֲמָעָן זֶיךְ מְרִידָם זַיְן אוֹרֵט אַרְדָּה
מַאֲזָן אָוּן וְאַל אַיְבָּרְבִּינְטָעָן דָּאמַ האָרֶץ צָוָם נַוְתָּעָן
עוֹר וְאַל תְּשַׁבְּחָה מַחְוֹן; נַיְשָׁמָה וַיַּן אוֹרֵט אַדְבִּינְגָּעָטָהוּ
איַן דָּעֵר מַאֲהָה פָּוּנְעָשָׂוֹת אָוּן אוֹרֵט עַלְמָה הָהָה
וְאַל עַר די נַשְּׁבָּחָה אוֹרֵט נַעַמְעָן, זֶיךְ וְאַל,
חַמְּזִישָׁלָם, אָוּן עַט וּזְעַט קַומָעָן די צַיְשָׁמָה, נַיְשָׁמָה
פָּעָרְמָאַלָּעָן וּזְעַדָּעָן אוֹרֵט בְּנֵי תְּקָלָע ... אָוּן וְאַל עַר
מַחְיָה וַיַּן די קִינְדָּרְעַלְעָד לְמַזְרָה, לְחוֹפָה וּלְמַעַשְׂתָּים
מוֹבָּים ...

וְאַם קָאָן מַעַהָר מַחְוֹן אֲצַבְּרָאָבָעָן האָרֶץ
פָּוּנְעָנָה ?

II.

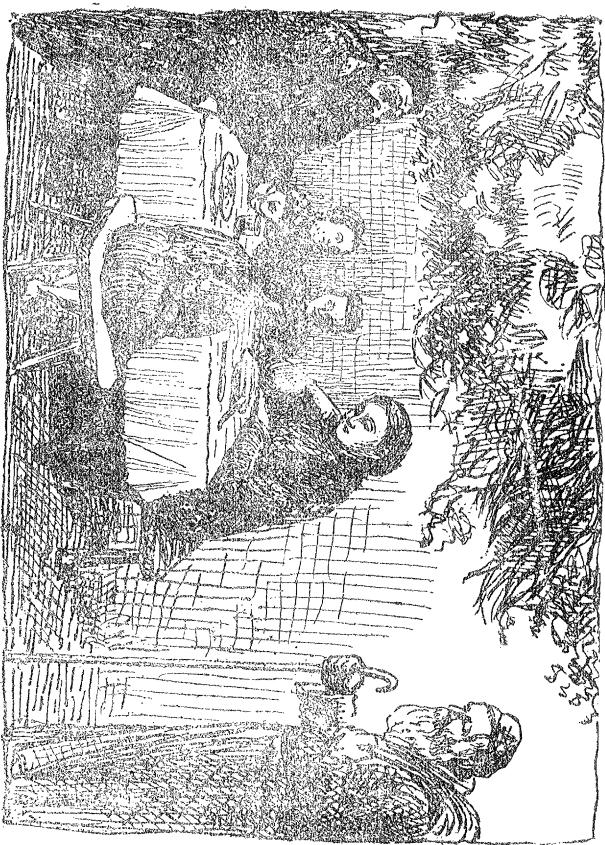
אוֹזְנוֹמָאָל, פְּרִיטָמָאָג בְּנֵי-מָאָג, אָוּן זְוּמְעָרְלָעָב
איַן עַט גַּעֲוָעָן, — אֲמָאָג אֲגָלְדָעָנָעָר, זְבָצָט די

גאנגעש מיטפֿחה דעם אַרְעָנְדָּאָר/ס מיט אוֹהָם אוֹיבָעָן
און בְּזֶם אַנְבִּוּסָעָן אָונְטָיעָרָן פְּרִיעָעָן הַמְּעָל, אֵין
גַּרְטָיל בֵּיתָהוּ, אֵין שָׁאָטָעָן פָּוּן אֲגַרְבִּיכָּעָן
דָּעָמָב; אֲדָעָמָב – אֲדִיעָן אֵיזָ אַינְיָם גַּרְטָיל נְעָ
שְׁמָאָנָעָן, -- אָנוּן גַּדְעָקָט אֵיזָ דָּעָרָ מִישָּׁ אָונְטָיעָרָן
דָּעָמָב מִיטָּכְלָטָב גַּעֲוָעָן: פִּישָּׁ, פְּלִישָּׁ, אָנוּ
צִימָעָם, אָנוּן אֲשְׁמָרוֹעָל אֲפִינָם, בֵּיתָם פְּרִישָּׁ
אוֹיְמָגָעָלָעָרָנָט, אָנוּן אֲפָלָעָשָׁיל אַלְטָעָן מַעָרָ, בִּירָ
פְּגִיבָּר.

וְצַאת עַד, דָּעָר אַרְעָנְדָּאָר, אָנוּן עַסְט אָנוּן שְׁעַפְתָּ
נְחַת פָּוּן דָּעָר אַבְּיָלָה, אָנוּן פְּעַרְטְּרִינְקָט מִיטָּן אַלְטָעָן
מַעָרָ, -- בְּעוֹזָהוּת וּזְדָר, פָּוּן צְוּוֹשָׁעָן דִּי בּוּרְמָעָה
אֵין גַּרְטָיל, אֲגַשְּׁהָעָר, מִיטָּ אֲפָקְיָיל סְחָדָה
אוֹיְפָ דִּי אַקְטָעָל.

וְואָט טְרָאָגָט אַרְדוֹט אֲגַהָּר? בְּעַנְדָּעָר אָנוּ
בְּעַנְדָּלִיךְ, קַעְמָעָלָעָן, נַאֲדָלָעָן אָנוּן הַאָהָר-נַאֲדָלָעָן,
אָנוּ שְׁפִיעַלְגָּזָגָן פָּאָר קִינְדָּעָר... וּבְדָמָה אַזְוִינָעָ
וְאַבְּעָן...

לְאָוט עַד דָּאָט פָּאָקְיָיל פָּוּן דִּי פְּלִיאִיצָעָם אַרְאָבָּ,
גַּלְיִיכָּט זִיךְ קוּם אוִים... אָנוּ אַלְטָעָר, גַּרְאָהָעָר

וַיְהִי גָּעוֹעַן . — אֵין בַּעַט וַיְדָ, מַעַן זֶה עֲפָלָם בְּנֵי
אַיָּהָם אַבְקַיְופָּעַן . . .

עַנְטַפְעָרֶת מַעַן נַשְׁתָּמָת . . . וַיַּוְיַּלְכֵל נַעֲבָעֵד, חַאַט
עַד שְׁוֵין אַוְיַּף אַיָּהָל אַ בְּנֵיָעַן בְּלִיק גַּעֲוָאַרְפָּעַן . . .
— דַּי וּנוּ אַיְוַיְהָ שְׁוֵין אַוְיַּהָ הַיְּדָ — בַּעַט וַיְדָ דַּעַר
גַּחַעַר, — אָנוּ אַיְדָהָאָבָה נַאַד אַוְיַּף שְׁבָתָה קַיְיָן טַמָּן
אָנוּ קַיְיָן צַיְבָּעָן נַיְשָׁתָם, —
— אַוְוָעָק! טַרְיַבְתָּ דַּעַר אַרְעַנְדָּאָר, טַרְיַבְתָּ
קַעַנְדִּיג . . .

— שְׁעַנְקָתָמְתָה מִידָּהָאַטְשָׁ — בַּעַט וַיְדָ וּזְטַטְעָלָה
דַּעַר גַּחַעַר — אַ בְּיַסְעָן אָנוּ מַוְילָאָרְיָן, דַּי נַשְׁמָה
צַו דַּעַר חַאַפָּעַן . . . חַאַטָּאָז וּאַמְעָד אַ מַרְאַפָּעַן,
סְפַרְעָנָתָמְתָה דַּי הַיְּעָן . . .

שְׁלַנְגָּנָטָמְתָה דַּי אַשְׁחָה דַּי גַּעַזְאַלְצָעָנָעָ טַרְעַהָרָעָן;
די קַיְינְדָעָר קָאָגָעָן נַיְשָׁתָם צַוְעָהָן דָּאָם בְּחַמְנוֹת אָנוּ
גַּעַהָעָן אַוְוָעָק פָּוָן טַיְשָׁ מַיְעַפְעָר אִין גַּעַרְטָיְלָ אַרְיָהָן,
אָנוּ דַּעַר קַמְאָן, דַּעַר אַרְעַנְדָּאָר, שְׁפַרְיָנָטָמְתָה אַוְיַּף מַיְמָן
גַּדוֹרָם גַּרְיַמְצָאָרָעָן :

— בַּעַטְלָעָר, כַּבְּצָאָים, דַּאָבָה אַיְזָה פְּנָמָם,
הַעֲרָמָטָה? בְּרוֹנְפָּדָעָט מַשְׁרָרָתָה, בְּרַעַבְתָּ עַר דִּיר אַ בְּיָן!

הויבט דער געעהד צוריך אויף דאם פעליכיל
אויף די פלייעצעם, קראבענט אַב און, אַיזעדער עַז
געודט אָזועק, פריגט ער :
— און פאל נאָם, אַרעדנְאָר, האָט אַיזה
גאָר קִיּוֹן מַזְרָאָ נִישְׁטָ ?
וְאָם קָאָן אַיזָּט נָאָט מְדוֹן ? וְעוֹט עַד שֵׁיקָעָן
אַפְּנִיעָל פָּנוֹ הַיְמָעָל אָוֹן אָזּוּקְשִׁיקָּעָן די חַיוּעָל,
פְּרַד-חַיוּעָל אָוֹן די מִיהְלָעָן, מִיטָּם די שְׁפִּיבְלָעָרֶם
מִיטָּמְבָּאות — מִיטָּן דָּוִיךְ, בְּלִיְבָּעָן אַיהם נָאָךְ
אַלְעָן די פְּאַלְוָאַרְקָעָם מִיטָּם וּאָלְד אָוֹן פָּעָל ...
אָוֹן דָּעָר אַלְמָעָר מַעַד שְׁטִינְגָּט אַלְעָן מַעַהָר
אָוֹן מַעַהָר אָוֹן קָאָפְּ אַרְצָן. אָוֹן ער בערדזְטָמָט זָד
וּוְיַטְמָעָר :

אָוֹן וְאָל ער יְאַהֲרָעָן-לְאָגָן נִישְׁטָ לְאָזְעָן וּוְאַקְסָעָן
איַז פָּעָל, הוֹאָט ער אַלְעָן נָאָךְ אַיבָּעָד-גָּעָנוֹג :

מְזוֹמָנִים איַז קָאָטָע, וּוְעַקְמָלָעָן איַז מִיְּסָטָע ...
אָוֹן וְאָל ער שִׁיקָּעָן גְּנָבִים אָוֹן אַוְיְסְבָּרְעָבָעָן
די קָאָטָע אָוֹן צְנוּעָהָמָעָן אַלְעָן ... מְאַהְגָּנָט ער אַלְעָן
די חַוְּבָות אָב ... בְּין פְּרִיעָץ אָיוֹן דָּעָר שְׂזָפָט, אָוֹן
וְעוֹט אַיהם נְלוּבָעָן אוּפְּטָן וּוְאַרְטָן.

צעויזיגט זיך די אַדִימע אָשָׁה, די ווערטער
הערענדיג, אויף אַקּוֹל, און געהט אַזּוּק פֿון
מייש... צוֹלאַכְט זיך דער גַעֲהָעַד און נעהט אַזּוּן
וועג און פֿערַשְׂוּוֹנְדַט צוֹוִישָׁעַן די בּוֹיְמָעַר. און
דעט אַרְעַנְדָּאָר ווערט עַפְּסִים אַין אַלְעַ אַבְּרִים
הַלִּיטֶס, נעהט אַרְעַנְדָּאָר פֿון שְׁטוּבָּאָרִים אַין
געַטְמַט זיך באָדָעַן צוֹ דער ווֹיְסְפָּעַל...

III.

בָּאַדְמַט עַר זיך צָוֵי און קִיהְלַט זיך אַין
שְׁעַטְמַט נְחַת פֿון קָאַלְטָעַן ווֹאַסְטָעַר, און שְׁוֹוִימַט —
אַ יְוָנָג מִיט בְּיְוָנָגְרַע גַעֲוָעַן! — מִיטָּן ווֹאַסְטָעַר אַין
קָעַגְעַן ווֹאַסְטָעַר, אַרְוֹת אַין אַרְוֹת דַעַר ווֹיְסְפָּעַ, ווֹאַסְטָעַר
אַין דַעַר-מִיט פֿון דַעַר ווֹיְסְפָּעַל, אַונְטָעַר צְיוּוֹמָעַר,
אַין מַאֲכָטַן קָוִינְצָעַן אַלְעַהְלַיְהָא, אַיְפָּזְזָרְקָעַן, אַין
טְרִוְיַט-וֹאַסְטָעַר, אַין לְעַגְטַן "שְׁטִילַעַ הַעֲנָה" —
דַעַרְהַעַרְתַּעַט עַר פֿלוֹצְלָהָן פֿון דַעַר ווֹיְסְפָּעַ,
פֿון צְוִוְיָשָׁעַן די נִידְרִינְגָע בּוֹיְמָלָעַ, ווֹאַסְטָעַר ווֹאַקְסָטָעַן

דָּאַרְתֶּן, אַ פּוֹיְגָעֵל-קָוֵל, פְּעָרָנְעָהָמֶן עִם אֲוֹדָם דָּאַם
קָוֵל. עַד דָּאַטֶּן נָאָךְ אֲאָ שְׁפִּיעָלְעִין פּוֹן אַ פּוֹיְגָעֵל
נִישְׁתֶּן גַּעַדְעָרְטָמֶן...

הָאַטֶּן עַד דָּאַךְ פְּאָהָה צְוֵאָץ, מָנוֹ שַׁעַר דָּעַם
שְׁפִּיעָל-פּוֹגָעֵל הָאָבָעָן, אַיְן שְׁטוֹב אַיְן אַשְׁמָנְגָעֵל
הָאַלְמָעָן, אַזָּא שְׁפִּיעָל-פּוֹגָעֵל דָּאַטֶּן וְעַל קְרִיזָּן
וְשְׁתֶּן! שְׁפִּידְגָּמָט עַד אַזְּרָקָה דָּעַן וְוַיְמַעַן אַזְּרָקָה —
וְעַדְזָעָהָמֶן עַד דָּעַם פּוֹגָעֵל...

אַרְוֵף אַ צְוָחָגָעֵל מָן אַנְדוֹרִיגָּ בּוֹמָעֵל אַיְן
דָּעַר פּוֹגָעֵל וְעַשְׂטָמָאָעָן, אָזָן, אַ וְחוֹזָה דָּעַם זְמָעָן
קָוֵל — אַ פּוֹיְגָעֵל אַ מְעַרְבָּנְעָמָעָנָשׁ... אַ נְּגָלְעָנְעָר
פּוֹגָעֵל, אַיְן רְוֹהָה שְׁמָגָהָט עַל זְדָן אָזָן זְיָגָהָט זְדָן
לְשִׁנָּם, גַּלְעַד וְעַזְמָת זְדָן צְיָגָהָן נִישְׁתֶּן...

שְׁלִיחָמֶן עַד זְדָן, דָּעַר אַרְעָנְדָאָר, צָוָם
פּוֹיְגָעֵל צְוָן, אַיְן שְׁפִּידְגָּמָט אַגְּנָמָעָר מִימָּן אַיְן אַיְוָטָן
גַּעַשְׁטָרְעָקָט דָּאַנְדָּאָן חָאָפָט לְוַבָּט אַיְן דָּעַר פּוֹיְסָט
אַרְיָהָן, — דָּעַר פּוֹגָעֵל דָּאַטֶּן זְדָן אַיְבָּעָרְגָּהָטָם
אַיְן דָּעַר-שְׁשָׁטִיל, אַרְוֵף אַיְן גְּזָוָהָן, אַרְוֵף אַנְגָּדָעָהָן,
אַיְוָפָּז בּוֹמָעֵל פּוֹן דָּעַר גְּזָוָהָטָר זְדָמָן...

גַּעַדְעָמֶן עַר נָאָךְ, דָּעַר אַזְּנָנְדָאָר, שְׁפִּידְגָּמֶן

ער וויטער אונטער, היפט דער פיגעל וויטער
שטייל אועעך און שטעחט שיין אויף אַנדער
בויועל, שליכט ער זיך וויטער צו, היפט דער
פיגעל, בז' ווין שפרונג, צו אדריכט אונעך, און
שטעחט שיין וויטער און שפיעלט, שליכט ער
זיך איהם אלע נאך און נאך, פון צוועג צו צוועג,
פון בוימעל צו בוימעל... ער שפרינט, דער
פיגעל היפט, בז' ער קומט און גרייסען בעט
ארבען און ער דופט צום פיגעל אויים:

— וארט, וארט, האבען ועל איך דיך שיין
מיך ווועט נישט מייד מאבען קיון פיגעלע, נוּר
שיין נישט דיבן זינגען וויל איך צינד, איך האב
דיך שיין פינט! וארטגען ועל איך דיך, פיגעלע
אין וארטגען פאר מײַן הוֹנְד ...

צולאָכט זיך פֿלֶגְלָוָג דער פיגעל ווי אַ
מענש, אין נט אַ שאָם אַרְויָף אין דער הוֹיך און
פֿערַשׂוֹוֹנָט אַונְטָרֵין הַיְמָעֵל, — בליכט דער
אַרְעַנְדָּאָר שטעהן פֿערַטּוֹמָעַלט. עַט דְּאַכְתִּיז
אייז, אַז דְּאַם אַיז דְּאַסּוּלְבָּעַ קְוָל, מִיט ווּלְבָעַן
דער אַרְיָמָעַר גַּעֲהָעַר דְּאַט גַּעֲלָאַבָּט, לאָוט ער

זיך מְרַתָּ-שְׁחוֹתָה/דִּיבָּ צְרוּיק אֵין וּוְאַסְטָר אֲדִין אָן
שְׁוִוִּימֶט, שְׁוִין אָהָן גְּבוּרוֹת אָן קוֹנְצָעָן, צְרוּיק
איַבְּעָר דָּעָר וּוְיַבְּמָעָל, צְוָם אַרְטָם, וּוְאוֹ עַד חָאָט
זַיך אַוְיָמָנוּטָהָן, אָן גַּעֲפִינְטָם דַּי זַאֲכָעָן נִישְׁטָם!

II.

אוֹ דָעָר אַרְעַנְדָּאָר הָאָט דָעַרְעוּהָן, אוֹ דַי
זַאֲכָעָן וּעֲנָעָן נִישְׁטָמָא, הָאָט עָר, וּוְיַדְעָר שְׁמַיְגָעָר
אוֹ פָּוָן אַגְּרָאָב נְפָשָׁ, אַגְּנָהָוִיבָעָן צָו פְּלוּבָעָן
אוּרָף אַקְוָל.
שִׁילַט עָר דָעָם גַּנְבָּ, וּוְאָמָט הָאָט אִיחָם אֵי-
בְּעַדְגָּעָלָאָוָט אֵין צַוָּאָה הוּוִית.
דָעַרְהָנָאָךְ לְזִיפְטָעָר אוּתָה-אוֹז-אָב בְּיִם בְּרָעָג
פָּוָן דָעָר וּוְיַבְּמָעָל, אֵין שְׁרִיטָט, אָן רַופָּט — גַּנְטָט-
פְּעַדְתָ אִיהָם קִיְינָעָר נִישְׁטָם, נָוָר אַגְּרִיסָעָן וּוְידָעָר.
קָנוֹל פָּוָן נָאָהָגָטָעָן שְׁמַעְלָן וּוּלְדִילָן.
די זַוְן דְּאָלָט אֵין וּוְינְקָעָן; קִיְינָן לְעַבְדִּינָגָע נִשְׁמָה
אוּרָף וּוְיוֹעָ אָן פְּעַלְדָן — אַגְּנָעָשְׁטָעָלָט די אַרְבָּוּט.

א טהראטזוע קומט און צוישוויטען איבער
דעך וויבטעל; פון דאסטר ווועט ער קיון הילך
וישט בעיקומען אוון ער ווועט דאס נישט לוייפען
א נאקוועטער איבער דער פארשטיינט. פון וואלט
געלאפען אויף זיין בייזוואונדר; געמיינט: מישגע
געווארטען דער אדראנדר... .

דערוועל רעדשפירות ער הוונגער: נאַבָּן
באדען מיט שווימען, אוון אווי לאנג אין' מoil
וישט געהאָט.

אוון קאָלט דערזו; ציגעפהאלען אַקייהַע
אווענד: עט קלאטט אויהם אַצָּהן אַצָּהן... .
דער מאָהנט ער זיך, או הוונגער אוון קעלט
זעניען אוויי קבָּאנִישׁע זאָכְטָן; פאלט אויהם אַ
אַגְּרִימְצָאָרְן אויף זיך אליען, ווי לאָזֶט זיך אַמענֶש
אווי אַדְּאַבְּפִידְרָעָן פון ווועג פון אַנְּדִיְישָׁן פַּוְינְגָּלָעָן;
בײַסְטָן ער זיך די נְגַעַל פָּאָר בְּעֵם, רִיסְטָן ער זיך
בָּאָרְד אָוֹן פְּאָות, אוון פָּאָלָט אויף דער ערְד פָּאָר
גרוים צער... .

אוון די אַרְאַבְּגָּעָלָאָטוּ זוּן קוּקְטָן פון דער
וויבטעל אַרוּם מיט אַברענענְרִיגְעָר דָּגָנָר, גְּלִיכָּר

ו' שפעת אוים איזם!

און אין פארשטענט אידט צינדען זיך דערזוויל אן
פארמעליך די קלינע פויערישע בענטערלעד,
פרעהליך טאנגען די פיערלעלע, ווי איזם אויך
להבאים... עצגלאיכען הויבען אן בלאנקען די
שויבען פון די יודישע חיזוע אוף די רוקען פון
בריגל, און אווי נחת/דיג-שכית/דיג — און אויך די
שוויימעריע טראטוועם טאנגען די פלאעלעד פון
לאנטערן, און פראעליך — צורייצט עם איזם נאך
מעזר...

או ווועיג, שוומען אן אין דער שטילקונט
קלאנגען פון אלע זנטען; פון שמאנט — "ביבלה"
שכית, פון פארשטענט — די ליעדר פון פויער-
שען יונגוואריג אוין גאנט, אויך א טראטוווש שפיעלט
עטיז אויך א מאנדאליע, א פינפלדייל העלפט
אונטער...

און ער מז דא ליעגען אן געהקטע צהרות...
ווארט עד זיך אווי לאנג אויך ערעד,
בי אלע אוין שמיל און אויסגעלאשען געווארען.
צעמאלט ערסטה הויבט ער זיך אויך און לויפט

אוֹזֵן אָגְנַטָּעַר-וּוְעַגְעַן, אִיבָּעַר דַּי וּוְיַעַן, אָהָיָם,
 גַּעַז-אֲרוּם, גַּעַז-אַרְבִּין...
 קַוְמַט עָר, אֶחָן אַטְעַם אָוּן קוּם אַלְעַבְדִּינְגַּעַר
 צָו צָוּמָהָיוּ, אַיְזָה עַמְּשָׁוִין אַיְנְגַּעַהַילָּת אַיְן חַוְּשָׁךְ:
 טַהָּר אָוּן טַוְיָעַר פַּעַרְדָּאַמְּעַרְטָה; דַּי פַּעַנְסְּטָעַר —
 פַּעַרְמַאְכָט אָוּן פָּוּן אַנוּגְגִּינְגָּפָרְלָאַדְעַנְטָן...
 פָּאַלְטָה עָר נַאֲךְ מַעְהָר אַיְן רַצְחָה אַרְבִּין:
 — חַאְלִיעַן שָׁוִין; נַיְשָׁת גַּעַוְאַרְטָה אַוְיְפִּין בְּעַל-
 הַבָּיִת!

עָר וּוּעַט זַיְד שָׁוִין אַבְרַעַבְעַנוּן מִוְתְּ אַלְעַז;
 מִוְתְּ דַעַר פְּלוּנִיתְשָׁעַר עַיְקָר... דַעַם מְשִׁירָת
 וּוּעַט עָר אַדוּסְטָרְבִּיעַן וּוּי אַהֲנָד...
 אָוּן גַּט אַלְיָחַד צָו צָוּמָהָיוּ, אָוּן הַוִּיבָּט
 אַנְ קַלְאַפְּעַן מִוְתְּ דַי פַּוִּיטְמַעְן.
 לַוִּיפְטָה אַרְוּסָה פָּוּן קַיְד אַוְיְפִּין חַוְּיָּת אַרְוּסָה
 דַעַר מְשִׁירָת מִוְתְּ אַגְּנָשְׁרִיָּה:
 — עָה, דַוְ, שַׁלְעַפְעַר אַיְגְּנָעַר! דָא אַיְזָה נַיְשָׁת
 קַיְנָן אַזְדָּחִים-הָיוּן! דַעַר בְּעַל-הַבָּיִת וּוּעַט דַעַר-הַעֲרָעָן,
 דַיְנָסָת עָר דַיְדָה בְּרַעַבְעַן אַבְיָן!
פָּאַלְטָה עַמְּ דַעַם אַרְעַנְדָּאָר, וּוּי אַבְלָי אַוְיְפִּין

וואָלְאַז ; די ווועטמען דאָמֶע ער דעם אַריימען געעהַז
געזאגט : ער ווועט אִיהם חַוְּבָעַן בְּרַעֲבָעַן אַבְּוֹן !
דערוועל אַיז דער קַשְׁדִּית צָונְגָּקָומָעַן צוּם
טוּיעַר אָז אַרוּבָּנָעָקוּקָט דָּוָרָךְ אַשְׁפָאַזָּע , דָּעָרָה
וְעַתָּה ער אַנְקָעַטָּעַן , חַאְפָטָעַר ער זִיךְ אָז בְּנֵי די
וְעַטָּעַן פָּאָר גַּעַלְעַטָּעַר :

— אַנְקָעַט מְשֻׁגְּנַת , חַאְ-חַאְ-חַאְ !
לאָבעַן דעם אַרְעַנְדָּאָר אַין די אוּירַן : דער
מְשֻׁרְתָּה , דער נְשַׁהַעַר אָז דער פּוֹגָעַל צְוֹאַטָּעַן .
ליַיְמַטְעַ ער אָוּעַם צוּם פְּעַנְטָעַר פּוֹן וּבָן שְׁלָאַ-
שְׁמוֹב —

— גַּטְעַלְעַע , — קַלְפָּטָעַ ער אָז , — גַּטְעַלְעַע ,
עַפְעַן מִיר אַוִּיפְט ...
דַּעַלְהַעַטְעַ ער , וּזְאַ קַּוְלָ פּוֹן אַמְּאַסְפְּגָרָ-
שְׁרוֹן , נָהָר עַפְעַם אָזְזִי עַתְּגַלְיִיד צָו וּבָן אַיְנָעַן קַוְלָ ,
פְּרַעַטְעַ ער מִוְּתָ נְרוּוֹם וּוְאַונְדָּעַר :
— גַּטְעַלְעַע , וּזְאַ קָּאָזְדִּיךְ עַם רַוְּפָעַן בְּיַ-
נָאָבָט ? אָז אַרְצָתְעַ דִּיךְ אַפְּגַּלוּ נִישְׁתָּחַ ? ...

— בְּזֹוּיִים נִישְׁתָּחַ , מִין מָאן — חַעַרְטָ ער
גַּטְעַלְעַעַם עַנְטָפָעַר , — עַפְעַן-אַוִּיפְט לְאַדְעַן אָז פְּעַנְטָעַר ,

און ניב אַקּוֹק, — אָפְשָׁר האט זיין ליעבער נאמען,
וואָם האט דיך אַיבָּעֲגָבִיטָעַן, דיך אַמְצָה צוֹ
געשיקט ...

“אַיבָּעֲגָבִיטָעַן? ווען, ווי אווי פֿערְבִּיטָעַן?”
אַרְבָּיִט אָמוֹסֶט דעם אַרְעַנְדָּאָרְסֶט קָאָפּ, אָון
דָּרְוָוִילּ עַפְעַנְט וֵירּ פָּוּן אַיְנוּוּינְגּ דָּעַרּ לְאַדְעַן,
דָּרְנָאָךּ דָּאָט פְּעַנְסְטָעַרּ, אָון עַמְּיִץ קוּקְט אָרוּים,
וּוְעַרְתּ דָּעַרּ אַרְעַנְדָּאָרּ שְׁוִין גָּאָרּ צּוּטוּמָלֶטּ :
זִין פְּנִים, זִין הָעֵמֶד, רְוִית אַוְסְגָּעְנִיחָת, אַוְיךָ
נָאָכְגָּעַטְאָכְטּ דָּעַם פְּרִיעַזּ, אָון זִין שְׁלָאָה-מִיצְעָלְלָה
מִיטְעַן וַיְלַבְּעַרְנָעָם קוּוּזְטָעַל —

און יַעֲנֵזֶר וְאַגְּטָן :

— גַּעַח נִישְׁתְּטוּ צָוּ, גַּטְעַלְלָעּ, עַפְיִים אַנְקָעַט
בְּשִׁוְגָעַת ... דָּרְעַלְאָגּ מִירּ פְּאָרּ אַיְחָם עַפְיִים דִּי
חַרְפָּה צָוּ צְוָדְקִין ; נָוָר אַלְטָוּאָרגּ, עַר וּוּעַט וּוּי
סִיְּ-וּיְ צְוָרִיסְעַן, אָנוּ גָּאָט שְׁטָרָאָפְטּ מִיטּ אַמְשָׁגָעַת —
אַהֲעֵמֶד, אַפְּאָרּ פְּלִידְעָרְן ... אָון אַהֲוָטָלָל ; מִיטְעַן —
בְּלוּזָעַן קָאָפּ אַיְזָוּ עַר אַוְיךָ — אָון אַחְלָת, גַּטְעַלְעָעּ —
עַר אָ�ן אַוְדָאִי אַוְסְגָּעַהוֹנְגָעָרָט אַוְיךָ ...

שְׁטָעַהְתּ דָּעַרּ אַרְעַנְדָּאָרּ פֻּרְשְׁטְיוּנְגָעָרָט אָון

וועהט מיט איזטגעטל אצטער אויגען, ווי מען וואָראָפַט
אודעם דאס אַלְעַ אַרְוִיט; און דאס פֿעַנְסְטָער ווּערט
בְּפֶלֶר פֿערמְאָבָט און פֿערלְאָדָעָט ...

— אָן אָוָמְגָלִיק האָט מֵיר גַּעַטְרָאָפַע —
בריעט זיך דער אַדְעָנְדָאָר די הָעָנד, — עֲפִים
אַ שְׂוִינְדְּלָעַר אַיּוֹ גַּעַקְוִיטָעַן, פֿערַשְׁטָעלְט זיך אָן
כָּגָעַנוּמָעַן מִיּוֹן דְּאָבָּאָזְנָאָב ...

לוּיפְטָמַעַר אָוּוּקַץ צָוָם לְאַדְעָן פֿוֹן דָּעַר קִינְדָּעַר-
שָׁמוֹב, קְלָאָפַט עָר אָן רִיפְט ...

יעַנְקָעַלְעַ, מְשָׁהָלָעַ, שְׂיָוְנְדָעַלְעַ, אַטְעַר
מְאָטַע קְלָאָפַט, עַפְעַנְטָאָוִיט, סְמָדָאָט אַיְהָט אַיְתָן
אָוָמְגָלִיק גַּעַטְרָאָפַע ...

וְעַנְעַן נָאָר, אַ פְּנִים, די קִינְדָּעַר נִישְׁטָמַע גַּעַלְאָפַע.
עַנְטְּפָעַט יְעַנְקָעַלְעַ פֿוֹן בְּעַט אַרְוִיט :

— מְאָבָט נִישְׁטָמַע קִיּוֹן חְזִיק, יְזָה ... מִיּוֹן טָאָטָע
איּוֹ טְרַשְׁטַמְדַע רְגַע דָא גַּעַוּעַן ... די קִישְׁעָנָם מֵיר
פֿערַדְוִיכְט ...

אוֹן מְשָׁהָלָע :

— מְרוֹט מְרוֹט קְרִיאַת-חַזְבָּע גַּעַלְיוּעַט ...

אוֹן שְׂיָוְנְדָעַלְעַ :

— און אונז אלע דרי צום ערשותן מאָל
געקוושט ... אַ גוֹטוּעַ-נוֹאכְטַּיִּי גַּעֲזָאנְטַּ ...
— מיט מיר ווועט ער אלע אווענד קרייאת-
שטע ליענען! — בעידחמאז זיך משחלע.
— און חיינט אין שטאדט געווען, אַ גוֹטוּעַ
מליטֵד בעשטעלט, ר'ווועט קומען מַזְאַיְדְּשָׁבָת,
נאָך הַבְּדָקָה ...
אונ שיינדרעלע זאגט נאָך אַ ווּשְׁבוּ:
— הערט, ר' יוד! נאָרְעַן דָּאָרְפַּת מען ניט ...
נוֹר אויב עם פעהלת אַיך עפִים, — האָט קַיְן מַדְּאָ
ニישט, קַלְאָפֶט אַן בַּיִם מַאֲמִישָׁעַם פַּעֲנַסְטָעַר ...
— גַּאֲטַ, בְּרוּךְ-חִזְאָה, דָּאָט אוּמְגַע-הָעָרֶת דָּעַר
מאָמעם גַּעֲבָעַט אָון דַּעַם טַאֲמַעַן אַיְבָּעַר גַּעַ-
בַּיְטָעַן, אַ גַּוּטוּעַן, וּוֹוִילְעַן טַאֲמַעַן דַּאֲבָעַן מִיר!
שְׁלַעַכְתָּ, דָּא אַיְזָעַפִּים אַ שְׂוֹוִינְדָּעַל גַּעַשְׁעָהָן! —
פְּלַאֲמַט אוֹוֵיפָ אַין אַרְעַנְדָּאָרְסָ מַזְחָ — מעַן מַזְחָ,
חָאָטַש הַאַלְבָּעָר נַאֲכַט, לְיִפְעַן צּוֹם פְּרִיזָן! עַמְּ אַיְזָן
זַיְן זַאְךָ, ער אַיְזָ דַאְךָ שַׁוְּפַטָּ! ער מַזְחָ הַעַלְפָעָן!
וּוְעַט ער דַאְךָ נַיְשַׁט לְיִפְעַן נַאֲקַעַט, אָון דִּי
געַדְעָרִים לְיִעְנַעַן אַיְדָם נַיְשַׁט אוֹוֵיפָ אַיְזָן אַרְטָ, לְיִפְטָט

ער גוויהיך צום ערישטטען פענומטער, דהאפט און
מאכט צווע-דרוּת ביט פון קוילעטען, ציזהט אוויף
זיך אַרְיוֹף די בָּגְדִּים און ער לויפט, לוייפט
אייבערן גערטהייל און שלאגט זיך און איילעניש און
און אַ בִּים; פונקט אַ דעם בוים, אונטהער וועלבען
דעך אַרְיִמְעֵר גַּשְׁהָעֵר אַז נַעֲשְׂתָּאָנוּן.

— פָּלִין מִתְּנִיעָהוּן שְׁרִיבְתָּעֵר אַוִּים, גַּלְּבָד יַעֲנָעֶל
וּאֱלָמָת נַאֲך דָּאָרְטָן נַעֲשְׂתָּאָנוּן, אַוְן לויפט צום פְּרִיעָז.
צום פְּרִיעָז הוֹיכָא אַז אַמְּחַלְּךָ, זומעָר אַז
די נַאֲבָטָן נַיְשָׁטָן קַיְוָן גְּרוֹיְסָעָ, קַומְטָעֵר אַז שְׁוִין
פְּאָרָא-טָאָן צום הוֹרָק.

וזהמת ער הוֹרָק די אַרְיוֹעָרָעָן שְׁמַאְכָבָעָטָן, אַז
דעך פָּלְאָץ אַז בְּעַלוּבָטָן, עַם רְוַדְעָרָט זיך אַז
פָּלְאָץ, אַז גְּרוֹיְסָעָן בְּרִיאָטָעָן הוֹיכָא שְׁמַאְכָהָט גַּעַ-
שְׁפָאָנָט דעם פְּדִיעָזָם קָאָטָש, די פְּעַלְדָּהָרָוָעָן אַז
קָלָאָפָעָן מִימָּה די פָּאָדְקָאָזָעָם אַז די שְׁמַזְגָּעָר—דעך
פְּרִיעָז וּעְצָט זיך אוויף, מען עַפְעָנָט דעם טְוִיעָר,—
אַלְלָהָם רַעַר קָאָפָעָשָׂ דְּבָרָעָן פִּיעָל פָּוּ פְּרִיעָזָם קָאָזָקָ
לְעַך מִימָּה שְׁמוֹרָקָאָגָעָן אַז די דָּעָנָד, נַאֲך דָּעָר
קָאָמָש — די וּעְשָׂמָח —

מען פאָהרט אַרוּם — —
דער אַרענְדָּאָר קְלֻעָּת נִישָּׁת לְאֵגֶג, נִיט וִיך
אַ וּאֲרָפֶ פָּאָר דַּי פָּעָר אַין דָּעַר. בְּרוּיט, דָּעַר
שְׁמִינְעָר הָאָט קְיוּם אַיְנָגָה אַלְטָעָן דַּי פָּעָר .
— וּוֹאָס אַיז ? פָּרָעָנְטָ דָּעַר פְּרִיעָז פָּוּן קְאַטְשָׁ
אַרוּם .
לְיוֹפֶט צָו צָוּם אַרְעַנְדָּאָר אַ קְאַטְשָׁ מִיט אַ
שְׁטוּרְקָאָז אָזָן עַנְטְּפָעָרְטָ אַין קְאַטְשָׁ אַרְיָין :
— עֲפִים אַן אַרְיָמָעָר יָוָד !
שְׁפְּרִינְגָּט אַוּפֶט דָּעַר אַרְעַנְדָּאָר :
— פְּרִיעָז, דִּין אַרְעַנְדָּאָר, מִיט אַנוּטָּיג
מְשִׁפְּט ... אַ גְּנָב, אַ שְׁוּינְדָּלָעָר —
— וּוֹעָר עַמ אַיז, — עַנְטְּפָעָרְטָ דָּעַר פְּרִיעָז
בֵּינו, אַיךְ פָּאָהָר קְיָין וּוּאַרְשָׁא, — וְאֵל עַר גַּעַן
צָוּם רְבָ... טְרִיבְּטָ אִיהָם פָּוּן וּוּגָ...
קְאַרְגָּעָן דַּי קְאַזְקָלָעָךְ פָּאָר אַ יָוָד קְיָין נָגָנִי =
קָעָם נִשְׁתָּו ; קְאַלְעָרְטָ וִיך דָּעַר אַרְעַנְדָּאָר אַונְטָעָר
די שְׁמִיעָז פָּוּן וּוּגָ אַרְקָב אַיז רָאָוּ אַרְיָין ...
די קְאַטְשָׁ אַיז אַוּעָק ...
שְׁטִילָן גַּעַוְאָרָעָן . אָזָן דָּעַר גַּעַשְׁמִינְעָנָר ,

בְּצִוָּהָרֶת אֲגַמְּטָעָר אַרְעָנְדָאָר שְׁלָאָפְטָ אַיְן אֵין רָאָו
בְּצִים וּוּגָן .

V.

נִישְׁתַּמְתַּחְתְּ לְאָנָג אִיז דָּעָר אַרְעָנְדָעָר גַּעַשְׁלָאָפְעָן
איַן רָאָו ...

עַד דָּאָט וַיַּן אַיְפְּגַעַח אַפְּטָ .

וּוְאָם טָהוֹת עַר דָּאָ ? וּוְאָם בְּרַעֲבָעָן אִיהָם אָוֹוי
אַלְעָ בְּיַיְנָעָר ? וּוְאָם אִיז עַר עַס גַּעַלְעָנָעָן אָוֹן גַּעַז
שְׁלָאָפְעָן איַן רָאָו , אָוֹן וּוְאָם פָּאָר קְלִיְידָעָר מְדָאָגָט
עַד עַט ? וּוְאָם פָּאָר אַבְּיַוּעָר חָלוֹם חָלוֹמָת וַיַּד
אִיהָם ?

פְּלִיחָתָמָת אַפְּוִינְגָּעָלָעָ נִידְרִינְגָּ פְּאַרְבָּגָן . מַאֲכָט
אַדְאָרָוּם וַיַּן קָאָפָּ , קוֹקָט אִיהָם מִיטָּ לְאַבְּעָדָגָעָ
אוֹיְגָעָלָעָךְ גַּלְיָיךְ איַן פְּנִים אַרְתִּין , אָוֹן עַר דְּעַרְמָאָהָגָט
וַיַּדְאָלָעָ מִיטָּ אַמְּאָלָ אָוֹן חָאָפָט וַיַּדְאָן בְּיַיְמָם קָאָפָט ...
מַעַן הָאָט אִיהָם בְּעַגְגָבָעָט אָוֹן בְּעַשְׁוּוֹנְדָעָלָט .
אָוֹן דָּעָר פְּרִיאָן , דָּעָר שְׁוֹפָט , אִיז אַוּעָק קִיְינְ וּוּאָרְשָׁא
איַן אַיְבְּעָרְנָעָלָאָוּט אִיהָם , וַיַּדְאָן יְתּוּם ...

פאלט אידם איזן : זאל ער האטש אברא-
טעווען דערזוויל די ח'בזות بي ליטט .
לייפט ער אין פאָרַשְׁטָאַרט אַריין , קלעטט
אן בעס ערַשְׁטְּעִיבַּעֲטְשָׁעַן פּוּעַרְדְּשָׁעַן בּעַלְ-חֹבָּן —
— עַה , ווֹאַסְּילָן , כְּדַאֲרַף נְרָאֵד נְיוֹתָן גַּעַלְדָּן ,
נְיַבְּ מִיר אֶבֶּ דַעַם חֹבָּן , האטש אַרְצָטָע אַוְיָפְּן
חֹבָּן —
קָוְקָט ווֹאַסְּיל דַרְבָּן פְּעַנְסְּטַעַרְלָן אַרוֹים אַין
פְּרַעַגְטָן :
— וּוְעַד בְּיוֹטוֹן , יְוָרָן ? ווֹאַסְּ פְּאַר אַחֲבָּן
הָאַסְּטוּן בְּיַיְמָר ?
— דַעַרְקָעַנְטָמָן מִיךְ נְיַעַטָּן , אַיךְ בֵּין דַאֲךְ דַעַר
אַרְעַנְדָּאָר !
צָוְלַאַכְט וַיְךְ ווֹאַסְּיל אַוְיָפְּן אַכְלָן קְוַמְטָן
אַרוֹים מִיטָּדַעַר גַּאנְצָעָר מִשְׁפְּחָה פְּאַר דַעַר טַהָּרָה .
— גַּעַפְּעַלְט אַיְצָר — פְּרַעַגְטָן ער — אַזְּאַלְמַשְׂנוּעַת ?
טַרְאָג דַיְךְ אֶבֶּן , אַיךְ רַיְעַץ אַוְיָפְּן דַיְךְ אַין דַיְהַנְּדָ...
לוֹיַעַט דַעַר אַרְעַנְדָּאָר אַזְּמַעַטְשָׁעַן בּעַלְ-חֹבָּן ,
טַרְצָיפְּטָן ער אַיְהָם שְׁוִין אַרְיוֹסְגַּעַהָן פּוֹן שְׁטוֹבָן
מִיטָּנְרַאַבְּלָעַט צּוּם דַיְיָן , — דַעַרְזָעַת יְעַנְעַר אַיְהָם ,

אַתְּלָט יָעֵנֶר צוֹצָם פָּעָמָטָר, פּוֹקָט מִיטָּדִי פִּינְגָּעָי
איַן שְׁטוּב אַרְבֵּין אוֹן דְּוֹפְּטָה;
— עֲתָה, קִינְדָּעָר, קִומָט אַרְבוֹס, וּוּעָט אַיְהָר
זְעוֹן אַמְשֻׁנוּעָעָם.
אוֹן אַזְוִי אַיְבָּעָר דָּעָר גִּינְגָּעָר פָּאַרְשָׂטָאָדָט.
מַעַן לְוַיְפָט אַוִּיף וַיַּן בֵּינוֹ וּוְאַנְדָּעָר; מַעַן וּוְאַרְבָּט
אוֹהָם נַאֲך שְׁטִיְנָעָר אוֹן שְׁטָמְקָעָם; דִי הַינְדָּר דִּיבָּעָן
אוֹהָם דִי פָּאָלָעָם; קְוִים אַלְעַבְּדָיָגָעָר אוֹן עָרָפָן
פָּאַרְשָׂטָאָדָט אַוְיָוִס, איַן שְׁטָמָאָדָט אַרְבֵּין גַּעֲקָוּמָעָן,
איַן לְוַיְפָט צוֹדִי יְדָוָשָׁע בָּעֵלִי-חָזֶבֶת ...
אוֹן עָרָהָט שְׁוִין דִי תְּזָהָה נַעֲשָׂת צוֹזָגָעָן,
צַוְּעָר אוֹזְדָּעָר אַרְעָנָדָר, וְאַגְּטָעָר, דָּעָר אַרְעָנָדָר
הָאָט אַיְהָם גַּעֲשִׁיקָט נַאֲך גַּעַלְד, אוֹן נַעַט סִימְנָיָבָן,
אַמְתָּע סִימְנָיָבָן, מַרְתַּבְתָּמָע אַיְהָם פָּוּן טַהָּר צוֹ
טַהָּר וּוּוּ אַמְשִׁיגָע — אַיְוד וְאַל מַאֲהָנָעָן גַּעַלְד
אוֹם שְׁבָת ...
זְעַחַת עָר, אוֹן עָר אוֹזְאַינְגָּנָצָעָן פָּעַרְלִירָעָן,
זְעַצְמָט עָר וּזְקָאַנְדָּעָר איַן מִיטָּעָן מַאְרָק אַוִּיף אַ
שְׁטָמוֹןָן אוֹן וּוְיַגְנָט איַן הַאֲרָץ איַן דָּעָר-שְׁטָמֵיל, מִיטָּ
טוֹרְקָעָן אַוְיָגָעָן —

דער עולֶם געהט פאָלכַּבְּד דאָוונען, זויזט אַוִיךְ
איָהָם אַיְנוֹעָר דעם צוֹוִיטָעָן;
— נַעֲבֵךְ, אַ מְשַׁגְעַץ עַר יְוָד ... וְעַר וְוִיסְטַט,
פָּוּן וְוָאנָעָן? ...

יָוְגָלָעָךְ שְׂטָעַלְעָן זַיְד אַב ... אַנְדָּרָעַ שְׁלַעַכְתָּעַ
וּזְאַרְטָעַן, דֵּי עַלְמָעַרְעַזְעַלְעָן אַוּוּקְגַּחַן אַין שְׁוֹהָל
אַרְטַּין, וּוְעַלְעָן זַיְד נַעֲמָהָעָן צֻוּם מְשֻׁוָּגָעָת ... מַעַן
זַאְמָעַלְט שְׁוַיְן שְׁטַיְוַיְנַרְלָעַד אַין דֵּי טַאַשְׁעַן אַרְטַּין.

נַעֲמָהָט עַר אָוּן אַנְטָלְיִיפְט בְּאַצְּיוּטָעָן בָּאָרָגְן
אַרְאָבְּ, צֻוּם וּוְאַסְעָרְ-צָנוּ, דְּרַעְזָהָט עַר זַיְד אַוְיָם
וּוְאַסְעָרְ, דְּרַעְזָהָט עַר, וּזְיַי עַר זַעַהַט אַוְיָם, צְעָזָעָז
וּוְאַרְפָּעָן דֵּי הַאָהָרְ, צְוַקְנִיְשָׁתְשַׁת אָוּן צְוַקְנִיְדָרְטָט
דָּאַס פְּנִים, אַבְּגַנְגַּעַפְּאַלְעָנָעָן בְּרַעְעַנְדִּיגְעָן אַוְיָגְעָן, אָוּן
עֲפִים גַּרְאַזְהָעָר אַיְזָוּ עַר גַּעַוּאָרָעָן אַיְבָּעְרְ-נַאֲכָט —
אָוּן עַם חַאְפְּט אַוְיָם אָן אַגְּרוּילְ: עֲפִים אַיְזָוּ עַר
אַוְיָזְעַהְנִילְיךְ גַּעַוּאָרָעָן צֻוּם אַרְיִמְעָן גַּשְׁהָעָר, וּוּאַסְמָעָן
עַר חַאְטָט פְּעַרְטְּרִיבְּבָעָן ...

לוּוִיכְטָט עַר וּזְיַי מְשֻׁוָּגָעָן בַּיִם בְּרַעְגָּן פָּוּן דָּעָר
וּוְיַכְבְּמַעְלָל אַוִיךְ-אַוְיָם-אַבְּ, אַוִיךְ-אַוְיָם-אַבְּ, בֵּינוֹ דָעָר
שְׁבַת אַיְזָוּ אַוּוּקְ, דֵּי וּזְיַי אַיְזָוּ אַוְנְטְּרַעְגְּנַגְּנָעָן, —

דער מאהנט ער זיך, או דער פֿרײַז האט איהם
געהייסען געהן צום רב, ער וועט דעם פֿרײַז
פאָלגען, ער האט קיון אנדער עָצָה נישט,— לוייפט
ער צוּרִיך אַין שטָאָרט אַרְתִּין אָום רב, געהט ער
רב אַרְוּם אַיבָּעֶר דער שְׁטוּב — ערַשְׂטַנְּאָךְ הַבְּדָלָה.

רַבִּי, אַיְהָד מֹזֹות מֵיר רַאֲטָעוּן!
דער לאָגָנָט אַיְהָט דַּעַר רַב קְזָמָּכְל — "שְׁלִיטָה"
איַן פְּרָעָגָט: וּוְעַד ער אַיְן?
שְׁמַאְמָעַלְתּוּ ער:

— דַּעַר אַרְעַנְדָּאָר ...
ער אַיְן שְׁוִין אַלְיָין נִשְׁתַּמְתַּי וַיְכַעַר צַי ער אַיְן
עַמְּפַאְמָת ...
בְּעַט אַיְהָט דַּעַר רַב וַיְצַעַן אַוְן וְאַגְּנָט אַיְהָט
איַוְן ...

— אָונְגָעָר אַרְעַנְדָּאָר אַיְן בְּנֵי מִיר גַּנוּוּן
פְּרִוְיטָאָג נַאֲכָבָן אַגְּבִּינְסָעָן ... ער האט זיך שטָאָרָק
גַּעַעַנְדַּעַט, דַּעַר אַרְעַנְדָּאָר; נַאֲך אַיְודִישָׁעָר מַעַנְש
גַּעַוְאָךְעָן" ...
אַיְבָּעֶר גַּעַלְאָוָט גַּדוּס גַּעַלְד פָּאָר אַרְיוּמָעַלְיאַט;

פָּאָר תְּלִמְזֹדְתָּוֹרָה-קְוָנְדָעָר אַוְיף חַלְבָּשָׁה ...".

“צונען אנט צו פעררייכטען די שוחל...
געבעטען מיך, איך זאל איהם ארייסשיקען
א גוטען מליד פאר די קינדרער...”
דער מאהנט זיך דער אַרעדאָר אַז דַּקְינְדֶּרְס
דייד אָזָן עט חאָפֶט איהם אָז סְפָאָזָן אַין האַלְן,
אוֹן ער קָאָן קָיָן ווּאָרט נִישְׁט אַרְיוֹסְטְּרִינְגְּעָן —
אוֹן ער אלטער רב נעהנט אַין אַין האַנד
בְּנֵידָע שְׁפִיצָעָן פָּוּן דֻּר גְּרָאָהָר בְּאָרְד אָזָן קוֹקָט
אוֹיך איהם אָלְאָנְגָּע ווּשְׁילָע מִיט אַרְמָחָרְצִיגָּע
אוֹגָעָן, אָזָן לְסֹוף וְאָגָט ער...
— דֻּר אַרְעָנְדָּאָר וְעַט אַיְחָד נִיְשְׁט...
אָלְאָמָי, אַיְחָד דָּאָט אָז אַזְּנוֹלְיְידְעָנָש...
אוֹיך אָשְׁטְרָאָפָּן וְזַן לִיעְבָּעָן נַאֲמָעָן...”
— רְבִיְּצִין — רְוֹפָט דֻּר רב אַין דֻּר צְוּוֹתָעָר
שְׁטוּב אַרְצִין — נִיב דֻּעָם יְוד אַגְּלָעוּל ווּאָרִימָט,
אוֹן אוֹ ער ווּעַט עט אַוִּיסְטְּרִינְקָעָן, וְאַג דֻּעָם שְׁמָטָן
ער זאל איהם אַבְּפִיהָרָעָן אַין שְׁקָדְשָׁאָרְצִין אוֹן
מַאֲכָנָן איהם אָבָעָט צו שְׁלָאָבָעָן... אַיך מוֹ נְשָׁחָן
וועגן אָלְיְידָפָּרְזָן אַרְעָנְדָּאָר...
אוֹן שְׁפָעַטָּר, אוֹ דֻּר שְׁמָש אַין צְוּנְקָוּמָעָן,

האָט זיך זיך אַדְעֵנְדָּאָר שטילעַדְיוֹיד אַוְגְּטְּרָעָר
געַלְעַבְּעָן אָוָן גַּעֲלָאָט זיך פִּיהְרָעָן אַין אַרְחִים-חוֹזֶן
טַּרְבֶּן ..

VI.

דעַי אַדְעֵנְדָּאָר האָט זיך אַונְטְּרָגְּעַבְּעָן,
ער האָט פְּעַרְשְׁטָאָנְעָן, אָוָן זַיְן לִיעְבָּר נְאָמָעָן
הָאָט אַיְהָם גַּעַשְׂטָרָאָפְּטָ פָּאָר דִּי דִּיְדָ ..
ער האָט מְאָקָע בֵּית אַיְהָם נִישְׁטָ צּוֹגְּנוּמוֹעָן
הָאָט פְּעַרְמָעְנָעָן, פָּאָר דֻּעָם אַבְּעָר — אַיְהָם פָּוָן
פְּעַרְמָעְגָּעָן ..
פְּעַרְמָאָלָעָן ..

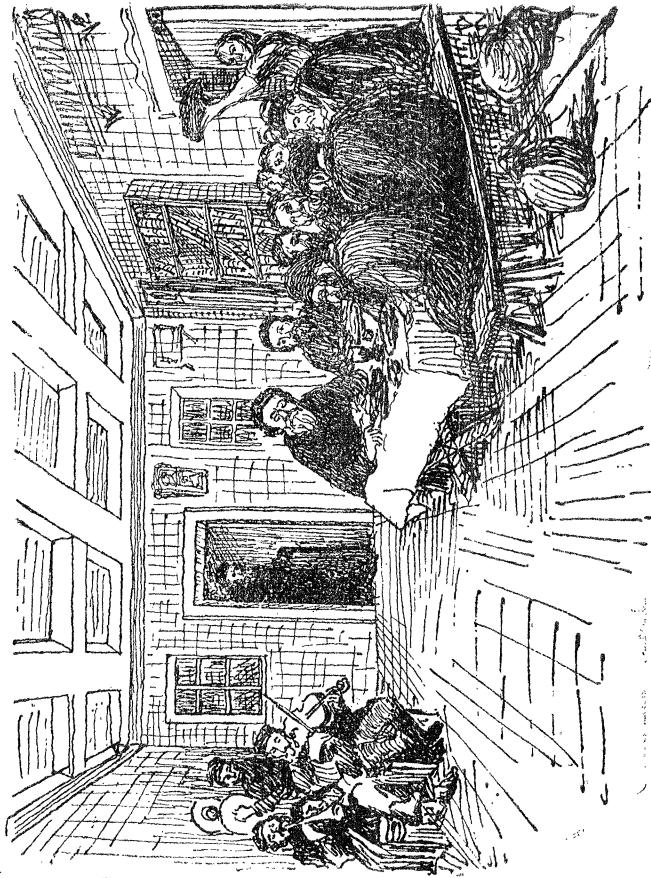
אוֹן שַׁוִּין יַאֲחַדְעַזְלָאָגָן, אוֹ ער גַּעַתְּאָרָוּם
מִיטָּמָדָר קְבָּצָנִים אַיְבָּעָר דַּעַר מְדִינָה, פָּוָן יְשָׁוָב צַוְּ
יְשָׁוָב, פָּוָן הוֹזֶן צַוְּ הוֹזֶן, פָּוָן טְהָוָר צַוְּ טְהָוָר, מִיטָּמָדָר
אַ בְּיַטְעַלְעָ אַוִּיף (* גְּדוֹלִים *) אָוָן "פְּרוֹטּוֹת" אַין
קַעְשָׁעַנְעָ אָוָן אַ טְאָרְבָּע אַיְחָ שְׁטִיקְלָעָךְ בְּרוּוּט אָוָן
תַּלְהָ אַיְבָּעָרָן דְּאָלָן.

* גְּדוֹלִים.

ווער וויסט, ווער ער איז, פון זעמען ער
שטעט, פון וואנגן ער קומט... ער האט מיט
דרער צייט ווין נאמען פערגעטען; מען רופט איהם;
שבל-משונעת, איז דאס ווין נאמען ...
נאך א צייט מיט יאהרען איז ארכוי א קלאנג,
או ערגייז אין דער סְבִיבָה ווועט ווין וועדר א ריבכע
חתנעה, מיט א נרויסעד אַריימער סְבִעָדָה; קליבט
ויך די חַבְרָה-קְבָצָנִים צו דער חתנעה, געהט. שטיל
מושונעת" מיט...
קומוין וו אין דער שטאדט ארטין, וואס איז
געולען האלב-וואוגס צווישען די מוחותנים, וענען וו
אקוראט געקומען: קוים צייט געהאט צו ליפען
אין פֿרֶץ ארטין, ויך אויסצעוואשען, די בערד
אויסצוקעמען איז אַפְּרִינְגָּעָן די מלביושים. די
אַריימער סְבִעָדָה איז גראט, אין אַסְאָלָעָן די טישען
געדעקט, מיט אלעם גוטען — צוועי פֿעְסָעָר בִּיעָר
געפענט, אַ פָּסָם מַעֲדָר, אַ חֹזֶק פֿלְעָשָׁעָר מיט
ווין איז בראנפֿעָן ...

ועצט מען ויך ארכוי די טישען.
דער מוחותן מיט דער מוחותנת/טע איז די

בלחה אין דער מיט — אויבען אין ; די טעידה אין
געווען מאן בלחה גאנז ...
ויצטש "שטייל-משונגעת" אין וואראפט אין איג
אויפֿן טיש ; בעקאנטש טעלער , בעקאנטש מעסער
אין נאפעל , אין לעפֿעל ... ער קוקט זיך בעסער
כו ; ווינע אותיות בײַ דער פְּרִיזו ...
הערט ער , וו די מהווענָה/טע זאנט ;
— עטט , יודען , אין טרייקט געונטערדייד ,
אין בענטש מיר די בלחה מאינע , אין ווינשט גוטע
יאדרען דעת זווג ...
דעלקענט ער דאסם קול ... גיטעלעים קיל ...
חויבט ער די אויגען אויף ; ווין מאכטער
עלעהעלע איז די בלחה —
— לְתַנְיִים , יודען , לְתַנְיִים ! —
רויפט דער מהווען — דאסם איז ווין אויגען קול
פֿון אַמְּאַל ...
דערשרעקט ער זיך , וווערט איזה נישט גוט ,
פאלאט ער אַרְנוֹטָעָר אויפֿן אַנְלָעָהן פֿון בֵּינְקָעָל .
זאגט דער מהווען צו צווע פֿון די סַאַרְדוּעָרט ,
וואסם דְּלָעָהָעָן זיך אַרְדוּם טיש :

— נעהמת דעם יוד, וואם עם איז איזט
וישט גות גטוואָדען, איז דע שטוב אַדְלִין, וואו
עס ברענט איז אַיזווען, און טהומט איזט איזט, איז
לקנט איזט איז בעם אַדְלִין... איז אַדְלִין נאָבָ
קומען זעהן, צי מטען ווועש, הסִינְשֶׁלים, נשט
דאָרְפָּעָן אַמְּוֹמְּתָה — אַדְלִיאָה, צי אַדְלְטָאָר...

קרימען זיך די סָאָרוּוּרָם אַבְּיַסְעָל — נור איז
דער מַחְיָהָן הַוִּיסְטָ, פָּאָלָגָטָ מעָן...

אין אַמְּינָוּט אַדְרָום, ליינט שויינָ דער אַדְלְנָדָר
איין זְבוּן שטוב, איין זְדוּן בעט, אוֹוֵיפָ זְבוּן קִישְׁעָן,
אונטער זְבוּן אַיבָּעָדָעָט, און קוֹקָט פָּעָרְדָּוָלָט אַזְּנָן
פְּיַעַר פָּוּן אַיזְוּעָן אַדְלִין... איז עָם אַבְּיוּעָר
וַוִּסְטָעָר חָלָם גְּעוּוֹעָן? ...

די סָאָרוּוּרָם גַּעֲהָעָן, דער מַחְיָהָן קְוָמָט אַדְלִין
און צְדָעָטָן:

— נו, פָּעָהָלָט אַזְּדָקָעָם, אוֹרְחַ-לְּעָב?

— נְזִין... און פָּעָרְמָאָכָט די אוֹיגָעָן פָּוּן שְׂרָעָק

פָּאָר "יעַנְעָם" ...
און נְזִיךְ אַמְּינָוּט מַאֲכָט עָרְטָמָט
אוֹיגָעָן :

— אַיךְ ווֹלֶאַיךְ עַפִּים בָּעַטְעָן, פְּעַלְתֵּבִית,
אַיךְ וְאַלְטַ אַוִּיףַ מִיר קָיִן פָּאַרְאִיבָּעַל נִישְׁטַ
הָאַבְּעַן ...

— חַמְּדִינְשְׂלוּזָם, בָּעַטָּן, וּוֹאַם אַיךְ ווֹילְטַ ...
דָּאַם גְּרַעַטְטַשׁ נְחַתְּ פָּן אַמְעַנְשַׁ אַיּוֹן, אַוִּיבַּ עַרְ קָאַן
עַפִּים צְוִילְעַבְטַהֲוָן אַצְוּוֹיְטָעַן ...

קְרֻעְלְגַּטְטַ דָּעַרְ בָּעַטְלְעַרְ אַבְּ אַונְ זַאֲגַטְ ?

— וּוֹעַרְ אַיּוֹעַס דָּעַרְ חַתְּן אַיְיָעַרְ ?

— עַרְ פָּאַסְטַ צַוְּ דָעַרְ בָּלָה — עַנְטְּפָעַרְטַ דָעַרְ
מְחוּטַן, גָּרְנוּיְשַׁטְ פְּעַרְוּוֹ אַונְדְּפָעַרְטַ אַיּוֹן, דָעַרְ שָׁאַלְהָ —
אַרְבָּסָם אַוְהָן, אַלְיָן אַלְמָן אַגְּרָוִסְעַרְ, אַונְ אַמְּגַן ...

טוֹב — מִיטַּ אַלְעַ מְעַלְוֹת ...

— מְעַג אַיךְ שִׁין שְׁטָאַרְבָּעַן ! — זַאֲגַטְ דָעַרְ
בָּעַטְלְעַרְ אַונְ הַיְבַּטְ אַן צִיטְעַרְן אַיּוֹפְן גָּאנְצָעַן לְיבָבְ.

— נִין, אַזְרָחַ-לְעַב — זַאֲגַטְ דָעַרְ מְחוֹקָן ... מְעַן
שְׁטָעַרְטַ נִישְׁטַ קָיִן יְוִרְיָשַׁ שְׁמַחָה, מְעַן שְׁטָאַרְבַּטְ
נַאֲךְ נִישְׁטַ ... אַיךְ אַיּוֹ נָוֶר קָאַלְטַ, וְעַתָּ, וּוֹאַם
אַיךְ טָהוֹ ...

אַונְ עַרְ חַאְפַטְ דָעַט אַזְרָחַס אַנְטָהָוָן פָּן בִּינְקָעַל
אַרְאָבְ, אַונְ וּוֹאַרְפַטְ אַין פְּזָעַרְ אַרְיִין ...

— אַיְהָר — זֹא גַּט עַד, אֲז דָּאַם פָּעַט אַנְטְּחוֹן צָוָא —
סְלָאַק עַרְט וֵיך אַוִיפָּן פִּיעָר — וּוּטַע נַעַמְמָעַן אַיִת
ץֶיך מִינָּע, דָּאַם הַיִסְט, אַיִת עַרְעַ מְלָבּוֹשִׁים —
גַּעֲנוֹג שְׂוִין גַּעֲלִיטָעַן ...
אוֹן בְּהַרְחָעַן וּוְאַרְפָּט עַד פָּוָן וֵיך דִי מְלָבּוֹשִׁים
אַרְאָב אוֹן שַׁר אַלְיאַן פַּעַר שְׁוּוֹנְדָט ...

פַּעַר שְׁטָחָהַט שְׂוִין דַּעַר גַּעַוּוּנָעַר אַרְעַנְדָּאַר,
וּזְאַם דָּאַם בְּעַטְנִיט, בְּעַנְיָעַן וֵיך אַיְהָם דִי בְּחוֹת
שְׁפָרִינְגָּט עַד אַרְוִוִּים פָּוָן בְּעַט, חַאַפְט אַוִיר וֵיך דִי
קְלִיְידָעַר, אֲז לְוִיפָּט אַרְוִוִּים — אַמְתָוָתָן צָוָא
אַרְיוֹמָע גַּעַמְט ...
זֹא גַּט נַוְתְּעַלְעַ :
— נָו ! מִיְּן מֵאַן, נִישְׁתַּחַת גְּלִיכְבָּעַר אָווֹו !
אוֹן שְׁוַיְינְדָעַלְעַ פְּאַלְט אַיְהָם אַוִיפָּן הַאַלְוָו !
— טָאַטְיִישַׁ ! וּוּטַע שְׂוִין אַיְיבָּגַן וַיַּן אַגּוּטָעָר ...
אֲז קְדָאנְקָעַן אַרְיוֹמָאַן הַאַבָּעַן עַפְּפִים אַלְעַ
פַּעַר גַּעַמְעַן ...

